

door prof. dr. N. H. Douben

Prof. dr. N. H. Douben is hoogleraar aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen. Hij is lid van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

Waarom confessionele partijvorming (toch nog) kan

Er is al heel veel geschreven en gesproken over de (on)mogelijkheid van politieke partijvorming op confessionele grondslag. Mede door de secularisering die zich geleidelijk aan heeft voltrokken, en de daarmee gepaard gaande ontzuiling, heeft bij zeer velen de mening post gevat, dat het einde van de confessionele partijen in zicht was.

Politiek zou na de jaren zestig op andere beginselen worden gevoerd. Met name de grote stromingen die door socialisme en liberalisme worden aangeduid, zouden de basis voor partijvorming bieden. Daarnaast zou er alleen nog plaats zijn voor pragmatisme en naïviteit.

Ik denk dat dit terugbrengen van de politieke basis tot enkele maatschappijvisies die niet op enige religieuze stam geënt zijn, tot een te grote reductie van de werkelijkheid leidt. Bovendien zijn de uitgangspunten van bijvoorbeeld liberalisme en socialisme ook niet voldoende om concrete politiek te kunnen voeren. Er zal altijd vertaald moeten worden naar de maatschappelijke omstandigheden. Panklare oplossingen bieden socialisme en liberalisme niet, evenmin als het christendom daartoe in staat is. Daarom is er op

dit niveau (dus van de vertaling en concretisering) geen principieel verschil tussen de verschillende stromingen. Enig voordeel hebben socialisme en liberalisme in dit verband wel, want ze zijn veel jonger dan het christendom. Derhalve spreekt de ideologische bron van deze 'ismen' een taal die dichter bij de hedendaagse concrete situatie staat dan de taal van de bijbel.

Voor christenen is het echter niet eenvoudig om hun politieke basis zo te definiëren dat socialisten en liberalen er geen kant mee op kunnen. Want het evangelie sluit deze stromingen niet uit. Maar daarom lijkt het mij ook mogelijk te zijn, dat christenen deel uitmaken van partijen die het socialisme of liberalisme tot basis van hun politiek handelen kiezen. Voor christenen is er dan ook steeds een moeilijke keuze

als het gaat om de politieke partij. Zeker nu de dogmatische kanten van alle ismen wat afgeslepen zijn, is het niet meer vanzelfsprekend dat deze keuze zonder nauwgezette afweging wordt gemaakt.

Persoonlijk zie ik echter nog één belangrijk element in het christendom als politieke inspiratiebron naar voren komen, dat door bijv. liberalisme en socialisme niet belichaamd wordt. Dat is het element van *heel de mens*. Vooral het socialisme gaat terug op een scheiding van de maatschappij in klassen die bevolkt worden door mensen die of 'verheven' of 'vernederd' moeten worden. De broederschap is dan ook betrekkelijk, en houdt volgens de leer vaak op waar de klassegrenzen overschreden worden. Deze relatieve broederschap scheidt de mogelijkheid tot het laten vallen van mensen, omdat ze tot een andere klasse behoren. Klassenstrijd verhardt niet alleen maatschappelijke verhoudingen, maar verkettert ook mensen. Het christendom *leert* je naaste als je zelf lief te hebben en dat betekent veel meer dan beperkte broederschap. Daarnaast biedt dit element van het christendom ook een rem op een liberalisme dat vooral het individu scherp stelt tegenover de maatschappij en daarbij tot een vrijwel absolute individualisering komt. En dit kan natuurlijk in een gebroken samenleving – die niet heel is – gauw tot een overheersing van de sterke over de zwakke broeder leiden.

Ik heb wel eens de indruk dat het christendom er is om zowel het socialisme als het liberalisme te relativeren. Juist nu komt een individualiseringsstroom op gang die door beide ismen op verschillende manieren wordt gevoed en waarvan de gevolgen zich thans al beginnen te uiten. Vervreemding en verzakelijking behoren hiertoe, maar ook de aantasting van het gezin. De felle manier waarop vaak van leer wordt getrokken tegen bijv. het instituut van het kostwinnerschap is daar een voorbeeld van. Voor mij is er dan ook

reden genoeg om zeker niet onsympathiek te staan tegenover een politieke partij die gebaseerd is op de christelijke inspiratiebron.

Deze sympathie is niet vanzelfsprekend of traditioneel. Ruim twintig jaar geleden behoorde ik tot de politieke aanhang van de KVP, en tegen het einde van de jaren zestig werd het een actief lidmaatschap van de PPR. Ik dacht daar een boeiende en duidelijk christelijk geïnspireerde politieke partij te treffen waarin ik mij thuis zou voelen. Na enkele jaren vond ik deze gedachte er echter niet meer, zodat in het begin van de jaren zeventig mijn lidmaatschap werd beëindigd. Radicalisering leidt immers gemakkelijk tot doordrammerij en het niet meer in verhouding zien van omstandigheden en gebeurtenissen. Dat gaf voor mij de doorslag.

Nog steeds ben ik partijpolitiek gesproken een 'heiden', ofschoon de sympathie voor het CDA er wel is. Voor deze afstandelijkheid heb ik als belangrijkste reden, dat ik nu echt wel uitkijk om mij te identificeren met een partij die nog in de groei is en zich in verschillende richtingen kan ontwikkelen. Sommigen vinden dit misschien een laffe houding, maar dat oordeel laat ik hen graag. Bovendien ben ik geen politieke activist en daarom baseer ik mij vooral op datgene wat achter het dagelijkse politieke werk van het CDA gebeurt. In dit verband was de publikatie van 'Gespreide Verantwoordelijkheid' enkele jaren geleden voor mij een duidelijke richtingwijzer. Wat in dit rapport over de maatschappelijk-economische orde naar voren wordt gebracht, heeft mij doen overtuigen van het feit dat er zó in Nederland ruimte moet komen voor een politieke partij die in haar beginselen de oren noch laat hangen naar 'links' noch naar 'rechts'. Wat mij enkele jaren na de verschijning van dit rapport echter nog doet twijfelen is, of de praktische politici binnen het CDA de inhoud van dit rapport wel kunnen waarmaken. Als rent-

meesterschap en solidariteit de pijlers van onze maatschappij moeten zijn, dan zullen een aantal zaken anders moeten worden aangepakt. Spreiding van verantwoordelijkheid is daartoe een instrument; het zou echter meer en beter dan tot nu

toe gebeurd is, gehanteerd moeten worden.

